

**The Role of the Guide Plan in Globalization of Rural Areas' Characteristics
(Case study: Central district of Darab County)**

Sadegh Asghari Lafmejani^{1*}, Hamidreza Nasimi²

1- Assistant Professor of Geography & Rural Planning, University of Zabol, Zabol, Iran

2- MA Student of Geography & Rural planning, University of Zabol, Zabol, Iran

Abstract

Problem statement: The preparation and implementation of a guide plan, is one of the most important dominant strategies of rural development. These plans, with a wide range of measures, have a particular importance in globalization of the characteristics of rural areas.

Purpose: The present study aims to study the effects of this plan on globalization of the rural area's characteristics in the central district of Darab County.

Methodology: This is a descriptive-analytic research in which, necessary field data are provided through observation, interview and completion of the questionnaire. To determine the sample population, in the first step, using the Cochran formula, 370 families were selected, then the samples were selected using simple random sampling. Also, for analyzing the data, descriptive-inferential statistics, Topsis model, and Super Decisions, SPSS and ArcGIS softwares were used.

Results: results of ANOVA test with repeated sizes, confirm that there is a significant difference between various village globalization variables; while, the highest level of globalization components, being related to living conditions in the villages. On the other hand, the Pearson correlation test showed a positive relationship between the level of actions of the guide plan, and the globalization situation in the villages. And, based on the linear regression test, it was also found that the actions of the guide plan with a beta value of 0.596, affect the globalization of the characteristics of the villages.

Innovation: Considering that previous academic studies on globalization in Iran, have mainly been carried in cities, and rural areas have been considered less; also, there has been no research on the effects of guide plans on villages' globalization, this research will be considered important, as a new step in rural research.

Key Words: Guide plan, globalization, village, Darab County.

فصلنامه علمی برنامه‌ریزی فضایی (جغرافیا)
سال نهم، شماره اول، (پیاپی ۳۲)، بهار ۱۳۹۸
تاریخ وصول: ۹۷/۰۳/۲۹ تاریخ پذیرش: ۹۷/۱۱/۲۷
صص: ۱۰۲-۸۱

نقش طرح هادی در جهانی‌شدن ویژگی‌های مناطق روستایی

مطالعه موردی: بخش مرکزی شهرستان داراب

صادق اصغری لقمجانی^{۱*}، حمیدرضا نسیمی^۲

۱- استادیار جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه زابل، زابل، ایران

۲- دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه زابل، زابل، ایران

چکیده

طرح مسأله: تهیه و اجرای طرح هادی از مهم‌ترین راهبردهای توسعه روستایی است. این طرح با طیف گسترده‌ای از اقدامات، جایگاه ویژه‌ای در جهانی‌شدن ویژگی‌های مناطق روستایی دارد.

هدف: پژوهش حاضر با هدف بررسی آثار این طرح بر جهانی‌شدن ویژگی‌های مناطق روستایی بخش مرکزی شهرستان داراب طراحی و اجرا شده است.

روش: این پژوهش از نوع توصیفی تحلیلی است که در آن داده‌های میدانی لازم با ابزار مشاهده، مصاحبه و تکمیل پرسشنامه تهیه شد. برای تعیین خانوارهای نمونه، نخست با بهره‌گیری از فرمول کوکران تعداد ۳۷۰ خانوار به‌منابه حجم نمونه و سپس نمونه‌های پژوهش با روش تصادفی ساده انتخاب شدند؛ همچنین برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از روش‌های آمار توصیفی، استنباطی و مدل Topsis و نرم‌افزارهای SPSS، Super Decisions و ArcGIS استفاده شد.

نتایج: براساس نتایج آزمون تحلیل واریانس با اندازه‌های مکرر (Anova with repeated measures)، اختلاف زیادی بین متغیرهای مختلف معرف جهانی‌شدن روستاها وجود دارد و بیشترین سطح از مؤلفه‌های جهانی‌شدن مربوط به شرایط زندگی در روستاست؛ از سوی دیگر آزمون همبستگی پیرسون گویای ارتباط مثبت بین سطح اقدامات در تمام بخش‌های اجرایی طرح هادی با وضعیت جهانی‌شدن روستاهاست. براساس آزمون رگرسیون خطی نیز مشخص شد اقدامات طرح هادی با مقدار بتای ۰/۵۹۶ بر جهانی‌شدن ویژگی‌های روستاها تأثیرگذار است.

نوآوری: با توجه به اینکه مطالعات دانشگاهی گذشته درباره جهانی‌شدن در ایران عمدتاً متمرکز بر شهرها و نواحی روستایی کمتر مدنظر بوده و با عنایت به اینکه درباره آثار طرح هادی بر جهانی‌شدن ویژگی‌های روستاها پژوهشی صورت نگرفته است، اجرای این پژوهش به منزله اقدامی نو در پژوهش‌های روستایی حائز اهمیت خواهد بود.

واژه‌های کلیدی: طرح هادی، جهانی‌شدن، روستا، شهرستان داراب.

مقدمه

بی‌شک در عصر حاضر تمام روستاها در سراسر جهان به‌مثابه مکان‌هایی در مقیاس محلی طی فرایندهایی به‌طور روزافزون در معرض تغییرات شدیدند (وودز^۱، ۱۳۹۰: ۴۷)؛ تغییراتی که موجب تسریع گذار از شیوه زندگی سنتی به تجدد و مدرنیسم و زمینه‌ساز ایجاد تحولات در سایر حوزه‌ها شده است (Steele & Lynch, 2013: 447). در این راستا عوامل و اقداماتی در فضاهای روستایی زمینه‌ساز و تسریع‌کننده فرایندهای جهانی شدن‌اند که بر تمام شئون زندگی افراد در عرصه‌های مختلف تأثیر می‌گذارند (بزرگمهر و شریفی، ۱۳۹۴: ۱) و باعث یکسان‌سازی میراث بی‌بدیل سبک‌های متنوع زندگی با سایر جوامع می‌شوند (دهقانی، ۱۳۹۶: ۳۷-۳۶)؛ به نحوی که تمایزات هویتی بین نواحی شهری و روستایی رو به کم‌رنگ شدن می‌رود (محمدنژاد و خدادادی، ۱۳۹۰: ۲).

بسیاری از پژوهشگران و صاحب نظران در دهه‌های اخیر توجه به توسعه کالبدی - فیزیکی و امور زیربنایی روستاها را از حوزه‌های مهم و اساسی فعالیت در حیطه توسعه روستایی قلمداد کرده‌اند (Gibson et al, 2010: 238) که قطعاً این رویکرد در مناطق روستایی کشورهای در حال توسعه اهمیت بسیار ویژه‌ای دارد (Visser & Spoor, 2012: 902)؛ بنابراین در حال حاضر این رویکرد به الگوواره‌ای نوین و مسلط در ادبیات نظری و علمی رایج در باب توسعه و برنامه‌ریزی‌های روستایی تبدیل شده است (ساسان‌پور و همکاران، ۱۳۹۳: ۱۳۰) تا در سایه آن بهبود شرایط محیطی، توسعه روستاها و رفع محرومیت از سیمای این گونه‌کانون‌های جمعیتی فراهم شود (شکور و شمس‌الدینی، ۱۳۹۳: ۴۰).

به‌رحال در جهان کنونی هیچ جامعه‌ای فرورفته در هاله‌ای از انزوا یافت نمی‌شود (گیدنز و بردسال^۲، ۱۳۹۶: ۷۶) و با توجه به متوقف‌نشدن روندهای جهانی می‌بایست با طراحی برنامه‌هایی برای توسعه اجتماعات محلی درصدد مهار و هدایت بازخوردهای تحولات جهانی شدن در چهارچوب اندیشه «جهانی فکرکردن و محلی عمل‌کردن» تلاش کرد؛ در نتیجه با رویکرد جهانی - محلی شدن باید به دنبال سازگاری با روندهای جهانی یا جهانی کردن نمادهای محلی بود (ازکیا و همکاران، ۱۳۹۲: ۴).

بی‌شک تحقق این اهداف و بهره‌مندی روستاییان از مواهب نوسازی و توسعه مستلزم اجرای برنامه‌ای منسجم خواهد بود (Winograd & Farrow, 2009: 107)؛ بنابراین طرح‌ها و برنامه‌های متعددی در قالب طرح‌های ساماندهی فضا و سکونتگاه‌های روستایی طراحی و اجرا شده است (غفاری و همکاران، ۱۳۹۰: ۱۲) تا با پی‌ریزی چهارچوب مکانی مناسب، سایر فعالیت‌های اقتصادی و اجتماعی به‌صورت موفقیت‌آمیز اجرا شوند (شماعی و احمدپور، ۱۳۹۰: ۶۴-۵۷). در این زمینه یکی از مهم‌ترین طرح‌هایی که در مسیر برنامه‌ریزی‌های توسعه روستایی پس از پیروزی انقلاب اسلامی مدنظر قرار گرفته، طرح جامع توسعه روستایی یا به بیانی طرح هادی روستایی بوده است (شهبازی، ۱۳۸۹: ۲۲۵). تهیه و اجرای این طرح‌ها با بومی‌سازی و محلی‌سازی برنامه‌ها و اهداف توسعه‌ای در مناطق روستایی متناسب با شرایط و پتانسیل‌های هر مکان به منظور دستیابی به شرایط مطلوب زیستی انجام شده است (عنابستانی، ۱۳۸۸: ۱) تا ارتقای کیفیت زندگی، آسایش و رضایتمندی ساکنان روستاها را با برآوردن نیازهای

¹ Woods

² Giddens & Birdsall

مادی و روانی آنان (حیدری، ۱۳۹۵: ۱۸۹) در قالب اقدامات مختلف در بخش‌های زیرساختی و خدمات‌رسانی عمومی، شبکه معابر و راه‌های ارتباطی، کاربری اراضی، مسکن و ساخت و ساز، بهداشتی و زیست‌محیطی پاسخ گوید (بنیاد مسکن انقلاب اسلامی، ۱۳۹۶).

اطلاعات موجود مؤید آن است که طرح‌های هادی با اقدامات متنوع خود به طور مستقیم و غیرمستقیم، زمینه‌ساز توسعه همه‌جانبه در روستاها و تحول در بخش‌های مختلف زندگی روستاییان بوده است. در این زمینه با اجرای طرح‌های هادی، راه‌های ارتباطی روستاها به شهرهای دور و نزدیک توسعه یافته است. این امر سبب افزایش رفت و آمد روستاییان به سایر نقاط (به ویژه نقاط توسعه یافته شهری) شده است؛ همچنین این اقدامات شرایط ورود سایر افراد را به روستا (به دلایل مختلف از جمله تفریح و گردشگری، بازاریابی و مبادلات کالا و ...) فراهم می‌کند؛ از سوی دیگر پیشرفت فناوری ارتباطات در روستاها به مثابه عاملی مؤثر در خروج روستاییان از انزوا و حرکت به سمت مدرنیسم و دستیابی به فرصت‌های اجتماعی و اقتصادی در روستاها ایفای نقش می‌کند.

گذشت سه دهه از اجرای طرح‌های هادی در نواحی روستایی نشان می‌دهد این اقدامات آثار، پیامدها و تغییرات گوناگونی را در روستاهای مختلف کشور و در ابعاد مختلف زندگی ساکنان آنها بر جای گذاشته است (افراخته، ۱۳۹۵: ۴۱۵). بررسی وضعیت جهانی شدن در روستاهای بخش مرکزی شهرستان داراب نیز مبین وجود تحولاتی بوده که با اجرای طرح‌های هادی شتاب بیشتری به خود گرفته است و خانوارهای ساکن در این روستاها بیش‌ازپیش از ظواهر مدرنیته و کاربرد فناوری‌ها، زیرساخت‌ها و وسایل ارتباطی جدید بهره‌مند شده‌اند. این بهره‌مندی‌ها زمینه‌ساز گسترش فناوری‌ها در محیط‌های روستایی و تغییرات عمده در ابعاد مختلف زندگی ساکنان روستاها شده است (Olatokun, 2008: 55). بر این اساس به نظر می‌رسد متأثر از اقدامات طرح‌های هادی، روند جهانی شدن در این‌گونه روستاها شتاب بیشتری یافته است.

با عنایت به اینکه مطالعات دانشگاهی گذشته درباره جهانی شدن در ایران عمدتاً متمرکز بر شهرها بوده و در آنها به نواحی روستایی کمتر توجه شده و درباره آثار طرح‌های هادی بر جهانی شدن ویژگی‌های روستاها پژوهشی صورت نگرفته است، اجرای این پژوهش به منزله اقدامی نو در پژوهش‌های روستایی حائز اهمیت خواهد بود؛ زیرا براساس تجارب پژوهش‌های مشابه در کشورهای مختلف جهان، با بررسی و تحلیل نتایج حاصل از این پژوهش «هنجارها، ارزش‌های پنهان و سایر آثار و پیامدهای طرح شناخته و از جهت‌گیری‌ها و الگوهای موجود یا در حال شکل‌گیری، تفسیر و تصویر واقع‌بینانه‌تری ارائه می‌شود» (باینگانی و همکاران، ۱۳۹۲: ۵۹). تردیدی نیست نتایج این‌گونه پژوهش‌ها، «گامی مثبت در جهت اجرای هرچه بهتر طرح‌ها و پروژه‌های مشابه آتی حتی برای سایر مناطق و مبنایی برای بازشناسی راهبرد سیاست‌های پیشین و طراحی سیاست‌های آینده تلقی می‌شود» (Lee, 2008: 1207). بر این اساس پژوهش حاضر ضمن بررسی ابعاد مختلف جهانی شدن و ارزیابی وضعیت فعلی روستاها به دنبال پاسخ به پرسش‌های اساسی زیر است:

۱- وضعیت جهانی شدن ویژگی‌های روستاهای دارای طرح هادی در بخش مرکزی شهرستان داراب چگونه است؟

۲- آثار اقدامات طرح هادی بر جهانی شدن ویژگی‌های نواحی روستایی مطالعه شده چیست؟

پیشینه پژوهش

با توجه به آثار طرح‌های عمرانی به‌طور عام و نقش طرح‌های هادی روستایی به‌طور خاص در جهانی شدن ویژگی‌های روستاها، مهم‌ترین مطالعات پیشین مرتبط با موضوع پژوهش در جدول (۱) بررسی خواهد شد.

جدول- ۱: مطالعات مرتبط با موضوع پژوهش

پژوهشگران	موضوع پژوهش	نتایج
وثوقی و همکاران (۱۳۸۸)	جهانی شدن و تحولات ساختاری در جامعه روستایی	در شرایط کنونی هیچ جامعه‌ای پیدا نمی‌شود که در انزوای مطلق به سر ببرد و روابط متقابلی با دنیای پیرامون نداشته باشد. جهانی شدن بر تمام جوامع تأثیر می‌گذارد؛ اما بعضی روندها آثار کوتاه مدت دارند و بعضی درازمدت؛ بعضی مسائل و آثار جهانی شدن روشن و ریشه بعضی از این تحولات نیز نامعلوم است.
نجاززاده (۱۳۹۱)	نظریات جهانی شدن در روستاهای شهرستان اصفهان	در روستاهای مطالعه شده سبک زندگی در انطباق کامل با نظریات غرب‌گرایی نبوده است؛ بلکه بیشتر در راستای پیوندزنی فرهنگی و جهانی محلی صدق می‌کند؛ همچنین ویژگی‌ها و شکل‌های جهانی شدن گاه در قالب نیازها و تقاضاهای محلی درمی‌آید و گاه ساختارهای محلی با روندهای جهانی سازگار می‌شود.
شکور و شمس‌الدینی (۱۳۹۳)	تحقق‌پذیری ابعاد اجتماعی - اقتصادی اجرای طرح هادی	اجرای طرح هادی در روستای کناره به لحاظ برآوردن اهداف اقتصادی - اجتماعی طرح در زمینه بهبود محیط زیست و زندگی روستاییان موفق بوده و منجر به ایجاد تحولاتی در زندگی ساکنان روستا شده است.
سجاسی قیداری و همکاران (۱۳۹۴)	آثار جهانی شدن بر جوامع روستایی	جهانی شدن از راه خدمات، ابزارها و کالاهای مختلف به سطوح پایین و خرد زندگی انسانی منتقل و منجر به تغییراتی در شیوه زندگی بشر می‌شود. در این بین روستاها به منزله مکان‌هایی در مقیاس محلی با داشتن هویت، فرهنگ، شیوه معیشت و فضاهای زندگی مربوط به خود، به‌طور روزافزون جهانی می‌شوند. وضع موجود در حالت درآمیختگی، بینابینی و گذار از سنت به مدرنیته و حتی در مواقعی پست مدرنیته قرار دارد و در این زمینه جوانان ساکن در روستاها به سبک زندگی شهری و مدرن‌گرایی گرایش داشته‌اند.
دهقانی (۱۳۹۶)	تحلیل پیامدهای جهانی شدن کانون‌های اسکان عشایری استان فارس	جامعه عشایری کشور با ویژگی‌های خود در برابر فرآیندهای جهانی شدن آسیب‌پذیرتر و در بعضی عرصه‌ها با تهدیدات زیادی مواجه شده است؛ از سوی دیگر جهانی شدن برای جامعه عشایری کشور فرصت‌های متعددی را در ابعاد مختلف نظیر توسعه فرصت‌های شغلی به‌ویژه در بخش خدمات، افزایش سطح دانش و آگاهی سیاسی و فرهنگی و برخورداری از سایر فرصت‌های مناسب ایجاد کرده است. در این میان شاخص‌های استفاده از دکوراسیون‌های جدید در منزل و تقلید از سبک زندگی شهری، بیشترین تأثیرپذیری را از فرایندهای جهانی شدن داشته‌اند.
لامپیک و همکاران ^۱ (۲۰۱۲)	آثار جهانی شدن بر مناطق روستایی اسلوونی	جهانی شدن منجر به بازساخت اقتصادی روستاها در اسلوونی شده است؛ از سوی دیگر قرارگیری در محدوده اتحادیه اروپا، فرصت‌ها و تهدیدات متعددی را برای روستاییان ایجاد کرده است.
مانجوناتا ^۲ (۲۰۱۴)	آثار جهانی شدن بر زندگی شهری و روستایی جامعه هند	جهانی شدن در محیط‌های روستایی آثار مثبت و منفی زیادی داشته است؛ اما به لحاظ برنامه‌ریزی باید تلاش شود در بلندمدت آثار منفی جهانی شدن کنترل شود و بیشترین استفاده از آثار مثبت آن صورت گیرد.

¹ Lampic et al² Manjunatha

پژوهشگران	موضوع پژوهش	نتایج
میلبورن و کیچن ^۱ (۲۰۱۴)	موانع روستایی: اتصال پایدار در مناطق روستایی	پیشرفت فناوری ارتباطات در روستاها به مثابه عاملی مؤثر در خروج روستاییان از انزوا و حرکت به سمت مدرنیسم و دستیابی به فرصت‌های اجتماعی و اقتصادی در روستاها ایفای نقش می‌کند.
لال ^۲ (۲۰۱۵)	مسائل اجتماعی، اقتصادی و بهداشتی روستاها در دوران جهانی شدن	نتایج این پژوهش نشان داد نظام اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی، اداری و ارزش‌های اجتماعی بخش‌های مختلف زندگی روستاهای تلانگانای هند در دوران جهانی سازی تخریب شده و در حال تحول است.
ماشادو ^۳ (۲۰۱۷)	تغییرات روستایی در زمینه جهانی شدن: بررسی مسائل نظری	باید به فرایند جهانی شدن در فضاهای روستایی توجه شود. با توجه به انعطاف‌پذیری جامعه روستایی کشورهای در حال توسعه برای درک تغییرات آنها، موضوعات جدیدی مانند انتقال سرمایه به روستاها، روش‌های تولید انعطاف‌پذیر، ارتباط بین تکنولوژی و محیط زیست، رفع حاکمیت اقتصادی و ایجاد فرآیندهای سیاسی جدید در قالب فرایند جهانی شدن بایستی مدنظر باشد.

منبع: یافته‌های اسنادی پژوهش، ۱۳۹۷

بررسی پژوهش‌های مرتبط با موضوع پژوهش در داخل و خارج از کشور حاکی است تاکنون مطالعات فراوانی درباره بررسی آثار و پیامدهای طرح‌های مختلف عمرانی در سطح روستاها انجام شده است؛ اما موضوع حائز اهمیت، آثار طرح‌های هادی روستایی بر جهانی شدن و ویژگی‌های روستاهاست که تاکنون به طور مستقل پژوهشی در این زمینه انجام نشده است.

مبانی نظری پژوهش

روند جهانی شدن از مهم‌ترین رخداد‌های تاریخ بشر است؛ به این نحو که حوادث و رویدادهای گوشه‌ای از جهان به شکل فزاینده‌ای بر کل جهان تأثیرگذار است (کردی، ۱۳۸۹: ۶۹) و همچون انقلابی اجتناب‌ناپذیر و برگشت‌ناپذیر به جوامع مختلف انسانی تحمیل می‌شود (رفیعی و دباغی، ۱۳۹۵: ۶۱۴). در واقع جهانی شدن، پدیده‌ای کاملاً جدید نیست و همواره از نظر کیفی در حال تحول است (دهشیری، ۱۳۹۴: ۴۷)؛ این پدیده زمینه ساز شکل‌گیری روابط انکارناپذیری بین سطوح محلی، ملی و بین‌المللی شده است (نجارزاده، ۱۳۹۱: ۱۴۴). از سوی دیگر جهانی شدن رویه زندگی پیشین اجتماعات را با ارائه آخرین دستاوردهای اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی متحول ساخته است (ابراهیم‌آبادی، ۱۳۹۲: ۵۲). بر این اساس محیط‌های روستایی هم‌اکنون در ابعاد مختلف زندگی محلی خود متأثر از این پدیده و فرایندهای ناشی از آن قرار گرفته‌اند (دهقانی، ۱۳۹۶: ۳۶). در نتیجه تغییرات گسترده‌ای در زمینه‌هایی همچون آداب و رسوم، عقاید، ارزش‌ها، ایده‌آل‌ها، هنجارپذیری‌ها و هنجارسازی‌ها به وجود آمده و وضعیت رفتاری، اوقات فراغت، وضعیت مسکن، الگوی مصرف، وسایل خانگی، تزیینات منزل، خوراک، پوشاک و ... در این سال‌ها به شدت تغییر کرده است (ازکیا و حسینی رودبارکی، ۱۳۸۸: ۲۴۳).

¹ Milbourne & Kitchen

² Lal

³ Machado

واژه جهانی شدن از نیمه دوم دهه ۱۹۸۰ به سرعت رواج یافت (رابرتسون^۱، ۱۳۸۵: ۳۶). از آن زمان تاکنون بسیاری از پژوهشگران تعابیر و اصطلاحاتی را در تعریف و تفسیر این مفهوم و فرایندهای آن به کار برده‌اند (ویسی، ۱۳۹۶: ۵۲). از دیدگاه هابرماس^۲ جهانی شدن تداعی‌گر تصویری از هم‌پیوندی‌ها، مراودات و ارتباطات میان دورترین مناطق جهان و معاوضه با تعصب‌های کهنه و همین‌طور نویددهنده آینده‌ای است که در آن تمام ریشه‌های جغرافیایی، سیاسی، فرهنگی و منازعات اجتماعی خشکیده می‌شود (هابرماس، ۱۳۹۲: ۱).

گیدنز جهانی شدن را مجموعه‌ای از فرایندها می‌داند که خواه‌ناخواه بر همه انسان‌ها در دنیای جدید اثر می‌گذارد و تأثیر آن در زندگی روزمره آنها انکارناپذیر است (گیدنز، ۱۳۸۸: ۳۸). از نظر وی جهانی شدن حاصل برهم خوردن نظم سنتی فضا و زمان است که به واسطه جدایی فضا و زمان از مکان پدید می‌آید. فضا و زمان جدا شده از مکان در گستره‌ای نامتناهی با یکدیگر ترکیب و هماهنگ می‌شوند و امکان کنش و روابط اجتماعی را در جامعه‌ای بسیار بزرگ‌تر فراهم می‌آورند (واترز^۳، ۱۳۷۹: ۸۷). همچنین با فشردگی زمانی - فضایی، حرکت آزادانه کالا، انسان، اطلاعات و سرمایه روان‌تر، سریع‌تر، گسترده‌تر و تأثیرگذارتر از قبل می‌شود (باقری و همکاران، ۱۳۹۵: ۸۸) و بازخورد این روند به گونه‌ای است که هر رویداد یا اتفاقی که در بعد محلی رخ دهد، از حوادث سایر مکان‌ها متأثر و در مقابل قادر است بر وقوع حوادث مکان‌های دیگر تأثیر بگذارد (گیدنز، ۱۳۸۸: ۶۳)؛ بنابراین جهانی شدن، فرایند یا مجموعه‌ای از فرایندهاست که با فروریختن مرزهای فرهنگی، اقتصادی، سیاسی، حقوقی و ... به همگونی و همسانی در این زمینه‌ها منجر می‌شود (رفیعی و دباغی، ۱۳۹۵: ۶۱۶). این فرایند فرصت‌های جدیدی را فراروی ساکنان روستاها می‌گشاید و موجب درهم‌تنیدگی و پیوند فزاینده جهان و ساکنان آن با یکدیگر در عرصه‌های مختلف می‌شود که تمام جنبه‌های زندگی انسانی را دربر گرفته است و هم‌شکلی و هم‌رنگی را دنبال می‌کند (ذکایی، ۱۳۸۶: ۲۵). بر این اساس راهبرد جهانی - محلی شدن این روند را آسان می‌کند.

مفهوم جهانی - محلی شدن به معنای سازگار کردن فنون و فناوری‌های جهانی با شرایط محلی و جهانی کردن نمادهای محلی است (ازکیا و همکاران، ۱۳۹۲: ۴). باید توجه داشت بخش اعظم جهانی شدن روستا ناشی از رشد و توسعه در زیرساخت‌هایی چون راه‌های ارتباطی و تسهیل دسترسی‌ها، بهبود آنتن‌دهی‌های موبایل، تلویزیون، اینترنت، برخورداری از آب، برق، تلفن و ...، احداث مسکن مقاوم و ایجاد فضایی مناسب برای زندگی است که فاصله‌های جغرافیایی را کاهش داده و جوامع را به یکدیگر نزدیک کرده است؛ از این رو طرح‌های توسعه روستایی به‌طور عام و طرح‌های هادی روستایی به‌طور خاص با طیف گسترده‌ای از اقدامات نقش تسهیلگر را در جهانی شدن ویژگی‌های روستاها ایفا می‌کنند.

در این زمینه با توجه به اولویت اساسی رویکرد توسعه پایدار روستایی نزد برنامه‌ریزان و مدیران کشور (شمس‌الدینی و شکور، ۱۳۹۴: ۱۰۱)، تهیه و اجرای طرح‌های هادی از مهم‌ترین راهبردهای غالب توسعه فیزیکی در روستاها (یعقوبی فرانی و معتمد، ۱۳۹۵: ۱۱۴) و ازجمله طرح‌های کاربردی در این زمینه به حساب می‌آید که در

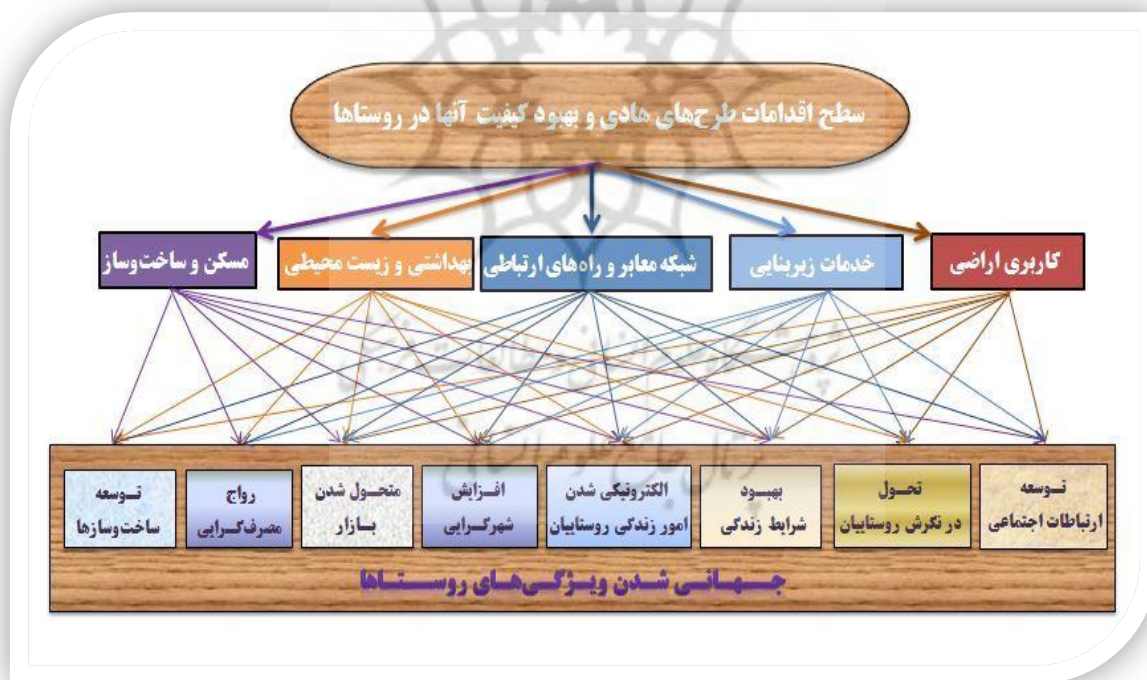
¹ Robertson

² Habermas

³ Waters

مقایسه با سایر برنامه‌های توسعه فیزیکی، از ویژگی‌ها و جایگاه خاصی برخوردار است. تلاش برای توسعه سکونتگاه‌های انسانی، به یکی از مهم‌ترین برنامه‌های توسعه ملی مبدل شده است (مطیعی لنگرودی و یاری، ۱۳۸۹: ۴۷) که به مثابه متغیری بیرونی وارد فضای روستا می‌شود و بر ساختارهای روستا اثر می‌گذارد (عنابستانی و اکبری، ۱۳۹۱: ۹۴). بر این اساس طرح‌های هادی روستایی به دلیل برخوردار کردن بخش عمده‌ای از روستاهای کشور از تسهیلات خدمات عمومی نظیر راه، آب لوله‌کشی، برق، خدمات اطلاعاتی و ارتباطی همچون تلفن، خدمات بهداشتی و درمانی (عنابستانی و حاجی‌پور، ۱۳۹۲: ۱۴)، نقشی بنیادی و زیربنایی در توسعه همه‌جانبه مناطق روستایی به منظور ایجاد محیطی مناسب دارد (برزو، ۱۳۸۹: ۱۵۴) و در راستای نمودیافتن ویژگی‌های جهانی در روستاها گام برمی‌دارد و از انزوای جغرافیایی فضای روستایی می‌کاهد.

با توجه به چهارچوب نظری و پیشینه پژوهش، اقدامات طرح‌های هادی (در ابعاد مختلف کاربری اراضی، شبکه معابر، مسکن و ساخت‌وساز، خدمات زیربنایی و بهداشتی و زیست محیطی) بر طیف گسترده‌ای از ویژگی‌های معرف جهانی شدن روستاها (به‌منزله متغیرهای وابسته پژوهش) تأثیرگذارند که برای شفاف‌تر شدن ابعاد پژوهش در بررسی آثار اجرای اقدامات متنوع طرح‌های هادی بر جهانی شدن ویژگی‌های روستاهای مطالعه‌شده، مدل مفهومی پژوهش حاضر ارائه شده است (شکل ۱).

شکل - ۱: آثار اقدامات طرح هادی بر جهانی شدن روستاها

منبع: نگارندگان، ۱۳۹۷

روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر از لحاظ هدف، کاربردی و از نظر روش، توصیفی - تحلیلی است که متکی بر داده‌های حاصل از روش میدانی و پیمایشی است؛ بدین ترتیب که پس از بررسی منابع داخلی و خارجی مرتبط با موضوع پژوهش (مطالعه مبانی نظری) و پیشینه پژوهش‌های انجام‌شده درباره آثار طرح‌های عمرانی بر جهانی‌شدن ویژگی‌های روستاها در کشورهای مختلف جهان به طور عام و پیامدهای طرح‌های هادی روستایی بر آنها در ایران به طور خاص، فهرستی جامع از شاخص‌ها و نشانگرهای منطبق بر جهانی‌شدن ویژگی‌های روستا و شاخص‌ها و نشانگرهای تأثیرپذیر از اقدامات طرح‌های هادی بر آن، متناسب با جامعه روستایی مدنظر تدوین شده است (جدول ۲) که در نهایت شاخص‌ها و نشانگرهای فوق براساس طیف لیکرت ۵ سطحی در قالب پرسش‌نامه و فرم‌های مشاهدات میدانی بررسی شد. ابزار پژوهش، پرسش‌نامه پژوهشگرساخته بوده که برای تأیید روایی آن، از دو نوع روایی محتوی^۱ و سازه^۲ یا ساختاری استفاده شده است. نخست برای روایی صوری و محتوایی مطابق با تکنیک دلفی، پرسش‌نامه در اختیار متخصصان دانشگاهی و کارشناسان باتجربه و آگاه قرار گرفت و پس از چند بار بازبینی براساس نظرات دریافتی، اصلاحات لازم اعمال شد؛ سپس به منظور آزمون روایی سازه پرسش‌نامه با روش تحلیل عاملی تأییدی، داده‌های پژوهش بررسی نهایی شد که با توجه به معناداری آزمون بارتلت در سطح اطمینان ۹۹ درصد با مقدار کیزمایر^۳ ۰/۷۷۲ و مقدار بارتلت ۲۴۰۹/۹۲۷، مناسب بودن ساختار پرسش‌نامه مدنظر با هدف پژوهش تأیید شد. در نتیجه متغیرهای بررسی‌شده از اعتبار سازه‌ای لازم برخوردارند.

نتایج دیگر این آزمون مؤید آن است که این متغیرها ۸۳/۱۹ درصد از کل واریانس‌ها را تبیین کرده‌اند. برای پی‌بردن به سازگاری درونی پرسش‌نامه پژوهش حاضر، روش آلفای کرونباخ در نرم‌افزار SPSS به کار رفته است. بر این اساس مقدار ضریب آلفای کرونباخ متغیرهای پژوهش محاسبه شده است (جدول ۲) که با توجه به آستانه‌های در نظر گرفته‌شده در منابع علمی معتبر از قابلیت اعتماد مطلوبی برخوردارند.

در تعیین روستاهای نمونه، نخست از بین روستاهای بخش مرکزی شهرستان داراب، روستاهایی تعیین شدند که بیش از یک دهه از زمان اجرای طرح هادی در آنها سپری شده بود (بنیاد مسکن انقلاب اسلامی، ۱۳۹۶)؛ سپس براساس فرمول کوکران و تصحیح، تعداد ۲۴ روستا به منزله روستاهای نمونه محاسبه و روستاهای نمونه نیز با روش تصادفی سیستماتیک مشخص شدند. براساس گزارش جمعیتی سال ۱۳۹۵ شبکه بهداشت شهرستان داراب^۴، این روستاها ۹۴۹۷ خانوار داشته‌اند (جدول ۳) که به منظور بررسی وضعیت جهانی‌شدن آنها، تعیین حجم نمونه خانوار با استفاده دوباره از فرمول کوکران در سطح احتمال خطای ۵ درصد محاسبه و خانوارهای نمونه (شامل ۳۷۰ خانوار) به صورت نمونه‌گیری تصادفی ساده تعیین شده‌اند و به شیوه مصاحبه حضوری از آنها پرسش‌هایی شد.

^۱ Content validity

^۲ Structural Validity

^۳ Kaiser- Meyer

^۴ با توجه به قدیمی بودن نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال ۱۳۹۰ و نهای نشدن نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال ۱۳۹۵ در زمان شروع مطالعات میدانی پژوهش، برای توجه به جدیدترین آمار مربوط به تعداد خانوارهای ساکن در روستاهای مطالعه‌شده از گزارش‌های جمعیتی شبکه بهداشت شهرستان داراب (با کنترل همزمان آمار موجود با نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال ۱۳۹۰ مرکز آمار ایران) استفاده شده است.

جدول- ۲: مؤلفه‌ها و شاخص‌های مدنظر در بررسی جهانی شدن ویژگی‌های روستاها و ضریب آلفای کروناخ
محاسبه شده در هریک از مؤلفه‌های پژوهش

ضریب آلفا	شاخص‌ها	مؤلفه‌ها
۰/۸۷۳	وضعیت تعامل و مشارکت روستاییان، مهمان‌نوازی و توریست‌پذیری، احساس مسئولیت در قبال سایر ساکنان روستا، میزان تعامل با نهادهای دولتی	ارتباطات اجتماعی روستاییان
۰/۸۹۹	سطح آگاهی در محیط‌های روستایی، وضعیت حفاظت و نگهداری از تجهیزات و امکانات محیط روستا، میزان حضور و همفکری زنان در امور روستا، تغییر در نگرش جوانان به زندگی در روستا، حذف یا رنگ‌بختگی تدریجی آداب و رسوم و سنن پیشین، فردگرایی و استقلال فکری	نگرش روستاییان
۰/۸۴۷	احساس آرامش و رضایت از زندگی فعلی، ترجیح فراغت‌های لذت‌جویانه به فایده‌گرایانه، وضعیت اعتمادبه‌نفس اهالی درباره مکان زندگی، میزان زیباسازی و منظر مطلوب در روستا، وضعیت بهداشت و پاکیزگی محیط روستا	شرایط زندگی در روستا
۰/۸۱۲	خروج روستا از انزوا با پیشرفت فناوری اطلاعات و ارتباطات (ICT)، الکترونیکی شدن بخش‌هایی از امور زندگی در روستا، وابستگی به موبایل، تبلت یا رایانه، تمایل به عضویت در شبکه‌های اجتماعی مجازی	الکترونیکی شدن زندگی
۰/۸۷۱	همگرایی شهر و روستا در فرایند توسعه، میزان ارتباط روستاییان با شهر، رواج ویژگی‌های زندگی شهری در محیط‌های روستایی	شهرگرایی
۰/۸۱۶	تسلط بازارهای بیرونی بر بازارهای روستایی، وجود تنوع فرصت‌های شغلی در روستا، میزان انگیزه روستاییان برای سرمایه‌گذاری در روستا، تأمین نیازهای روزمره توسط فروشگاه‌های روستایی	متحول شدن بازار
۰/۸۶۳	سرعت تغییرات در محیط‌های روستایی، بارز شدن استفاده از دستاوردهای تکنولوژی‌های مدرن در محیط‌های روستایی، میزان مصرف کالاهای متنوع در زندگی روزانه و رواج فرهنگ مصرف‌گرایی، علاقه به استفاده از اینترنت	وضعیت مصرف
۰/۹۱۰	تمایل به نوسازی منازل، تخصیص منزل به مکانی برای استراحت و آرامش نه سایر کارکردها، کیفیت مسکن از لحاظ مصالح به کار گرفته شده، کیفیت مسکن از لحاظ امکاناتی همچون حمام و دستشویی، کیفیت فضاهای تفریحی	وضعیت ساخت‌وسازها

منبع: نگارندگان، ۱۳۹۷

جدول- ۳: ویژگی‌های کلی روستاهای نمونه

ردیف	روستا	خانوار	جمعیت	تعداد نمونه	سال اجرای طرح	ردیف	روستا	خانوار	جمعیت	تعداد نمونه	سال اجرای طرح
۱	عطابخش	۲۷۳	۱۲۰۹	۱۱	۱۳۸۹	۱۳	نصروان	۳۰۶	۱۰۹۰	۱۲	۱۳۹۱
۲	کرسپاه	۲۳۷	۸۹۰	۹	۱۳۹۰	۱۴	دولت‌آباد	۲۶۷	۹۳۹	۱۰	۱۳۹۰
۳	برآب	۲۳۶	۸۶۰	۹	۱۳۸۵	۱۵	هریدان	۳۱۸	۱۱۳۵	۱۲	۱۳۸۹
۴	مروارید	۷۶۶	۲۷۸۰	۳۰	۱۳۸۶	۱۶	تنگ‌کنویه	۱۲۱۱	۴۶۴۸	۴۷	۱۳۸۸
۵	سنگ چارک	۲۹۰	۱۰۷۳	۱۱	۱۳۸۸	۱۷	جمسی	۳۹۰	۱۴۱۷	۱۵	۱۳۸۰
۶	فتح‌المبین	۵۰۵	۱۸۶۰	۱۹	۱۳۷۹	۱۸	بانوج	۷۶۶	۲۷۲۷	۳۰	۱۳۸۲
۷	شمس‌آباد	۱۲۷	۴۳۹	۶	۱۳۹۲	۱۹	قلعه‌بیابان	۳۷۸	۱۵۲۸	۱۵	۱۳۸۱
۸	اسماعیل‌آباد	۲۰۹	۷۲۱	۸	۱۳۸۹	۲۰	نویگان	۴۴۵	۱۴۱۵	۱۷	۱۳۸۲
۹	کوه‌چرد	۱۳۹	۵۳۷	۶	۱۳۹۱	۲۱	فتح‌آباد	۴۴۰	۱۶۱۰	۱۷	۱۳۸۹
۱۰	مادوان	۴۵۱	۱۶۶۱	۱۷	۱۳۷۸	۲۲	خیرآباد	۱۷۹	۶۹۴	۸	۱۳۸۸
۱۱	سلطان‌آباد	۱۹۴	۷۰۵	۸	۱۳۸۶	۲۳	اسلام‌آباد	۴۱۶	۱۷۲۷	۱۶	۱۳۸۶
۱۲	بریسکان	۳۳۴	۱۲۵۱	۱۳	۱۳۸۷	۲۴	دهخیر سفلی	۶۲۰	۲۲۲۲	۲۴	۱۳۸۵

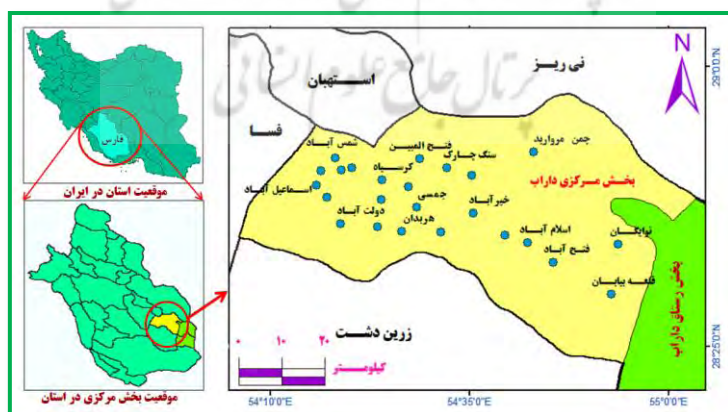
منبع: شبکه بهداشت و درمان و بنیاد مسکن شهرستان داراب، ۱۳۹۵

به‌منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها، نخست از روش‌های آمار توصیفی و استنباطی مناسب در نرم‌افزار SPSS25 بهره‌گیری شد که نتایج به صورت جداول و نمودار ارائه شده‌اند. در این زمینه پس از استاندارد کردن متغیرها به منظور افزایش درستی و دقت نتایج حاصل، اهمیت نسبی هریک از متغیرها تعیین شده است. وزن دهی متغیرها براساس مقایسه زوجی آنها و برپایه نظرات گروه تصمیم‌ساز (شامل ۱۳ نفر از خبرگان دانشگاهی، کارشناسان بخش فنی و مطالعات بنیاد مسکن انقلاب اسلامی و مجریان طرح‌های هادی روستایی با توجه به تجربیات آنها در ارتباط با این‌گونه از طرح‌ها)، در نرم‌افزار Super Decisions انجام شد؛ سپس برای استخراج نمره نهایی، درجه اهمیت هریک از شاخص‌های مطالعه شده در نمره استاندارد شده شاخص یاد شده ضرب و میانگین نمرات به دست آمده از شاخص‌های هر مؤلفه به منزله نمره نهایی آن در نظر گرفته شد؛ همچنین به منظور رتبه‌بندی روستاهای مطالعه شده از نظر سطح جهانی شدن ویژگی‌های آنها، از نتایج این وزن‌دهی‌ها در مدل Topsis^۱ استفاده شده است. این مدل قدرت زیادی در تفکیک گزینه‌ها و اولویت‌بندی آنها دارد که براساس تشابه به راه‌حل ایده‌آل رتبه‌بندی می‌شود (حسینی و همکاران، ۱۳۹۴: ۷).

در پایان سطح‌بندی روستاهای نمونه بر مبنای خروجی مدل استفاده شده به صورت گرافیکی با طراحی نقشه از طریق نرم‌افزار ArcGIS10.3 انجام شد که براساس آن، تحلیل فضایی وضعیت جهانی شدن ویژگی‌های روستاهای مطالعه شده امکان‌پذیر شده است.

معرفی محدوده پژوهش

شهرستان داراب در جنوب شرق استان فارس و در فاصله ۲۴۵ کیلومتری شیراز واقع شده است. این شهرستان از شمال به شهرستان نیریز، از جنوب و جنوب شرق به شهرستان لار و زرین دشت، از شرق به استان هرمزگان و از غرب به شهرستان فسا متصل می‌شود (شکل ۲). طول جغرافیایی شهرستان داراب حداقل ۵۴ درجه و ۶ دقیقه و حداکثر ۵۵ درجه و ۲۷ دقیقه طول شرقی و عرض جغرافیایی آن نیز حداقل ۲۸ درجه و ۱ دقیقه و حداکثر ۲۸ درجه و ۵۷ دقیقه عرض شمالی با متوسط ارتفاع ۱۱۲۶ متر از سطح دریاست (فرمانداری شهرستان داراب، ۱۳۹۶).

شکل ۲- موقعیت محدوده پژوهش در ایران، استان و شهرستان

منبع: ترسیم براساس نقشه دفتر تقسیمات کشوری وزارت کشور، ۱۳۹۷

¹ Technique for Order Preference by Similarity to the Ideal Solution

یافته‌های پژوهش

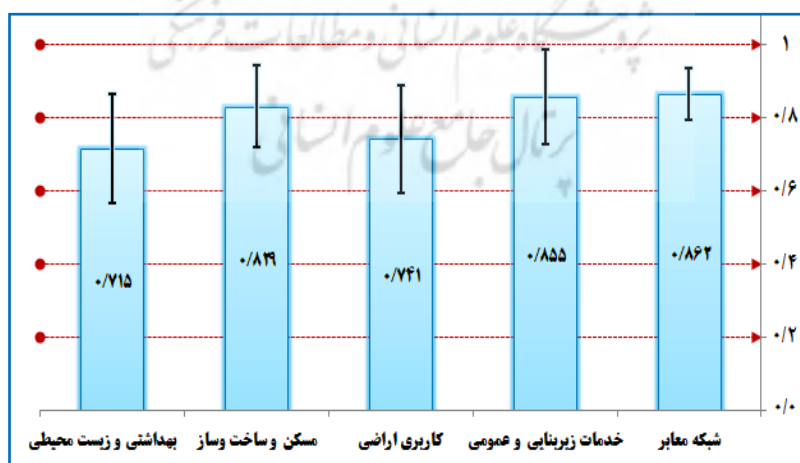
بررسی ویژگی‌های توصیفی پاسخگویان نشان می‌دهد ۸۲/۲ درصد از آنها را مردان و ۱۷/۸ درصد از آنها را زنان تشکیل می‌دهند. از نظر سنی نیز بیشتر افراد (با ۴۴/۳ درصد) در گروه سنی ۳۵ تا ۴۴ سال و کمترین درصد از افراد (با ۵/۴ درصد) در گروه سنی بیش از ۵۵ سال هستند. از نظر سطح تحصیلات نیز بیشترین فراوانی مربوط به تحصیلات دیپلم (با ۳۷/۸ درصد) و کمترین فراوانی مربوط به تحصیلات بالاتر از لیسانس (با ۱/۴ درصد) بوده است. همچنین در این پژوهش پیش از پرداختن به وضعیت جهانی شدن در روستاهای نمونه، سطح اقدامات طرح هادی در ابعاد مختلف بررسی شد. در این زمینه نتایج آزمون t تک نمونه‌ای برای مقایسه سطح کلی اقدامات طرح هادی با مقدار متوسط نظری (Test Value=۰/۵) نشان داد در سطح خطای کمتر از یک درصد (Sig.= ۰/۰۰۰)، اختلاف معناداری بین میانگین به دست آمده با متوسط نظری وجود دارد (جدول ۴). بیشتر بودن سطح کلی اقدامات طرح هادی از مقدار متوسط نظری بیان‌کننده وضعیت پذیرفته و مطلوب اقدامات این طرح در سطح روستاهای مطالعه شده است.

جدول ۴- نتیجه آزمون t تک نمونه‌ای در بررسی سطح اقدامات طرح هادی

متغیر	میانگین	انحراف معیار	اختلاف میانگین	درجه آزادی (df)	میزان آزمون (t)	سطح معناداری (Sig.)
سطح اقدامات طرح هادی	۰/۸۱۲	۰/۱۰۴	۰/۳۱۲	۳۶۹	۲۹/۳۱۴	۰/۰۰۰

منبع: نگارندگان، ۱۳۹۷

از سوی دیگر ترسیم نوارهای خطا^۱ و بررسی میانگین و میزان خطای به دست آمده از سطح اقدامات در بخش‌های مختلف طرح هادی مؤید آن است که اقدامات مربوط به شبکه معابر با بیشترین میانگین و کمترین مقدار انحراف معیار نسبت به سایر بخش‌ها در وضعیت مطلوب تری بوده است؛ همچنین با توجه به میانگین و میزان خطای حاصل، سطح اقدامات در بخش‌های بهداشتی-زیست محیطی و کاربری اراضی کمتر از سایر بخش‌ها بوده است (شکل ۳).

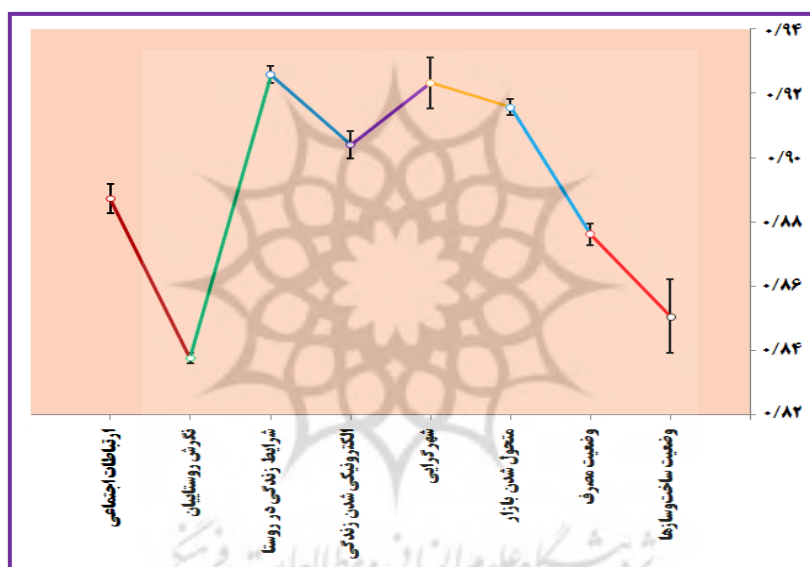

شکل ۳- سطح بخش‌های مختلف اقدامات طرح هادی

منبع: نگارندگان، ۱۳۹۷

¹ Error bars with Std. deviation

برای مقایسه سطح فعلی متغیرهای مختلف معرف جهانی شدن روستاها، آزمون تحلیل واریانس با نمونه‌های مکرر^۱ به کار رفت و از میان آزمون‌های چندمتغیره، آزمون لاندا و ویلکز^۲ (که شهرت بیشتری دارد) مبنای کار قرار گرفت. در این راستا اثر لاندا و ویلکز با مقدار « $V=0/066$ »، « $F=732/640$ » و سطح معناداری $0/000$ حاصل شده است. در نتیجه تفاوت زیادی بین ابعاد مختلف جهانی شدن در سطح اطمینان ۹۹ درصد وجود دارد؛ همچنین با توجه به اینکه مقدار Sig. آزمون کرویت موشلی کمتر از $0/05$ بوده، نیازی به استفاده از سایر آزمون‌های محافظه‌کارانه نبوده است. از سوی دیگر نتایج سنجش همگنی واریانس‌های خطای مؤلفه‌های مختلف جهانی شدن نشان داد مقدار F برای تمامی مؤلفه‌ها در سطح خطای کمتر از $0/05$ است. در نتیجه واریانس خطا در تمام مؤلفه‌ها متفاوت است؛ بنابراین مؤلفه‌های معرف جهانی شدن ویژگی‌های روستاها به یک میزان متحول نشده‌اند و در این میان بالاترین سطح از مؤلفه‌های جهانی شدن مربوط به شرایط زندگی در روستا و پایین‌ترین سطح نسبت به سایر بخش‌های مطالعه‌شده نیز مربوط به نگرش روستاییان است (شکل ۴).

شکل - ۴: مقایسه وضعیت ابعاد مختلف جهانی شدن

منبع: نگارندگان، ۱۳۹۷

همچنین برای تحلیل ارتباط بین سطح اقدامات بخش‌های اجرایی طرح هادی و سطح جهانی شدن ویژگی‌های روستاهای مطالعه‌شده، با توجه به نرمال بودن داده‌ها، از آزمون همبستگی پیرسون استفاده شده است. نتایج بررسی نشان داد اقدامات طرح هادی در تمام بخش‌ها، با قبول خطای کمتر از ۵ درصد رابطه مثبت و نسبتاً قوی با سطح جهانی شدن ویژگی‌های روستاها دارد (جدول ۵). براساس نتایج این آزمون، بیشترین میزان همبستگی بین سطح جهانی شدن ویژگی‌های روستاها و «سطح خدمات زیربنایی و عمومی» است.

¹ Anova with repeated measure

² Wilks' Lambda

جدول- ۵: همبستگی بین سطح اقدامات مختلف طرح هادی و جهانی شدن ویژگی های روستاهای مطالعه شده

متغیرهای پژوهش		خدمات زیربنایی و عمومی	شبکه معابر	کاربری اراضی	مسکن و ساخت و ساز	بهداشتی و زیست محیطی
سطح جهانی شدن ویژگی های روستاها	ضریب همبستگی	۰/۶۸۷	۰/۶۰۹	۰/۴۳۶	۰/۵۲۵	۰/۴۴۵
	معناداری	۰/۰۰۰	۰/۰۰۲	۰/۰۳۳	۰/۰۰۸	۰/۰۲۹
	تعداد روستا	۲۴	۲۴	۲۴	۲۴	۲۴

منبع: نگارندگان، ۱۳۹۷

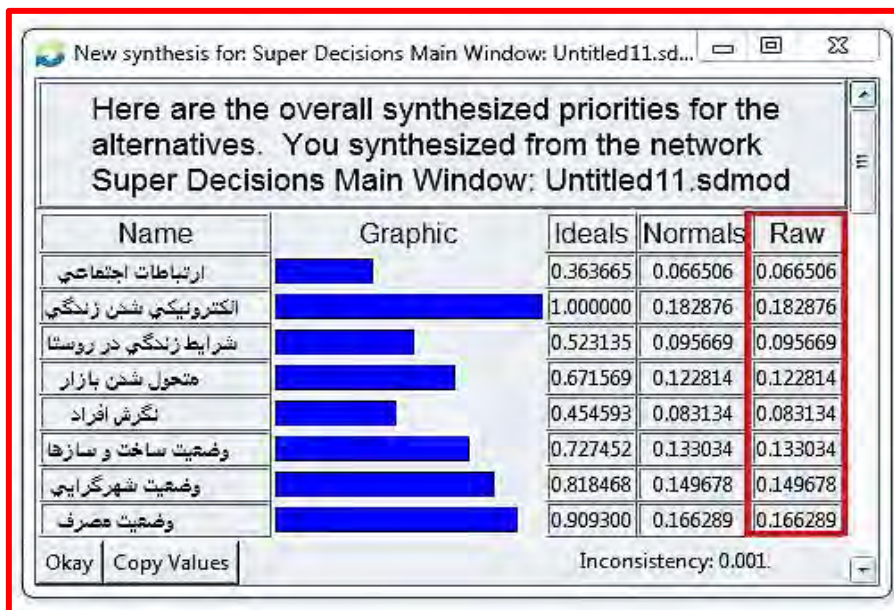
به منظور بررسی میزان تأثیرگذاری اقدامات طرح هادی بر سطح جهانی شدن ویژگی های روستاهای مطالعه شده از آزمون رگرسیون خطی استفاده شده است. نتایج آزمون معنادار بودن رگرسیون نشان می دهد در سطح خطای کمتر از ۰/۰۱، ترکیب خطی متغیر مستقل (سطح اقدامات طرح هادی) به شیوه معناداری توانایی پیش بینی و تبیین متغیر وابسته (سطح جهانی شدن ویژگی های روستاها) را دارد. همچنین ضریب تعیین تعدیل شده مشخص کرده است بیش از ۳۳ درصد از نوسان های جهانی شدن با سطح اقدامات طرح هادی پیش بینی پذیر است. از سوی دیگر در سطح اطمینان ۹۹ درصد، ضریب رگرسیونی استاندارد شده مؤید آن است که به ازای یک واحد تغییر در سطح اقدامات طرح هادی روستایی، مقدار ۰/۵۹۶ تغییر در سطح جهانی شدن ویژگی های روستاها ایجاد می شود (جدول ۶).

جدول- ۶: تأثیرگذاری سطح اقدامات طرح هادی بر وضعیت جهانی شدن ویژگی های روستاهای مطالعه شده

متغیر مستقل	ضریب رگرسیونی استاندارد نشده		آماره T	معناداری (Sig.)
	خطای استاندارد	مقدار بتا		
مقدار ثابت	۰/۰۳۵	۰/۷۵۶	۲۱/۶۹۴	۰/۰۰۰
سطح اقدامات طرح هادی	۰/۰۴۳	۰/۱۴۹	۳/۴۸۶	۰/۰۰۲

منبع: نگارندگان، ۱۳۹۷

برای تعیین درجه اهمیت متغیرهای مدنظر در جهانی شدن ویژگی های روستاها و دستیابی به اهمیت نسبی و وزن مؤلفه های پژوهش از نرم افزار Super Decisions استفاده شده است. بر این اساس نتایج مربوط به مقایسه های زوجی مؤلفه های مرتبط با جهانی شدن نشان می دهد مؤلفه های وضعیت الکترونیکی شدن زندگی در روستا و وضعیت مصرف گرایی به ترتیب با ضرایب ۰/۱۸۳ و ۰/۱۶۶، بیشترین درجه اهمیت و مؤلفه های ارتباطات اجتماعی و نگرش افراد به ترتیب با ضرایب ۰/۰۶۶ و ۰/۰۸۳، کمترین درجه اهمیت را به خود اختصاص می دهند (شکل ۵). از سوی دیگر نتایج رتبه بندی روستاهای نمونه با استفاده از تکنیک Topsis بیان کننده آن است که روستاهای پرجمعیت تنگ کنویه، فتح المبین و بانوج در بالاترین سطح جهانی شدن و روستاهای فتح آباد، سلطان آباد و خیرآباد در پایین ترین سطح آن هستند (جدول ۷).

شکل - ۵: وزن‌های حاصل از مقایسه زوجی مؤلفه‌های مطرح در جهانی‌شدن ویژگی‌های روستا

منبع: نگارندگان، ۱۳۹۷

جدول - ۷: رتبه‌بندی روستاهای نمونه براساس وضعیت جهانی‌شدن ویژگی‌های روستاها

رتبه	روستا	فاصله ایده‌آل مثبت	فاصله ایده‌آل منفی	نسبته	رتبه	روستا	فاصله ایده‌آل مثبت	فاصله ایده‌آل منفی	نسبته
۱	عطابخش	۰/۰۱۶۲	۰/۰۸۹۲	۰/۰۸۶۱	۱۳	نصروان	۰/۰۱۶۰	۰/۰۸۶۲	۰/۰۸۴۳۶
۲	کرسپاه	۰/۰۱۷۳	۰/۰۸۶۰	۰/۰۸۲۲۳	۱۴	دولت‌آباد	۰/۰۱۷۳	۰/۰۷۹۲	۰/۰۸۲۰۷
۳	برآب	۰/۰۱۷۹	۰/۰۸۵۳	۰/۰۸۲۶۱	۱۵	هربدان	۰/۰۱۶۴	۰/۰۷۹۵	۰/۰۸۲۹۳
۴	مروارید	۰/۰۱۶۶	۰/۰۸۸۱	۰/۰۸۴۱۴	۱۶	تنگ‌کتویه	۰/۰۰۶۱	۰/۰۸۸۸	۰/۰۹۳۵۸
۵	سنگ چارک	۰/۰۱۸۰	۰/۰۸۴۷	۰/۰۸۳۴۹	۱۷	جمسی	۰/۰۱۶۲	۰/۰۸۵۴	۰/۰۸۴۰۲
۶	فتح‌المبین	۰/۰۰۸۹	۰/۰۹۳۷	۰/۰۹۱۳۵	۱۸	بانوج	۰/۰۰۹۱	۰/۰۹۳۹	۰/۰۹۱۱۹
۷	شمس‌آباد	۰/۰۱۶۱	۰/۰۸۵۶	۰/۰۸۴۲۰	۱۹	قلعه‌بیابان	۰/۰۱۶۰	۰/۰۷۵۹	۰/۰۸۲۶۳
۸	اسماعیل‌آباد	۰/۰۱۷۹	۰/۰۸۵۷	۰/۰۸۲۷۰	۲۰	نواپگان	۰/۰۱۱۵	۰/۰۷۹۶	۰/۰۸۷۳۴
۹	کوه‌جرد	۰/۰۱۵۱	۰/۰۸۶۹	۰/۰۸۵۲۴	۲۱	فتح‌آباد	۰/۰۱۵۷	۰/۰۶۷۱	۰/۰۸۱۰۱
۱۰	مادوان	۰/۰۱۶۱	۰/۰۸۶۶	۰/۰۸۴۳۷	۲۲	خیرآباد	۰/۰۱۶۰	۰/۰۷۴۷	۰/۰۸۲۳۷
۱۱	سلطان‌آباد	۰/۰۱۸۲	۰/۰۷۸۲	۰/۰۸۱۱۳	۲۳	اسلام‌آباد	۰/۰۱۵۹	۰/۰۸۶۳	۰/۰۸۴۴۶
۱۲	بریسکان	۰/۰۱۷۱	۰/۰۸۵۶	۰/۰۸۳۳۶	۲۴	دهخیر سفلی	۰/۰۰۸۳	۰/۰۸۱۸	۰/۰۹۰۸۱

منبع: نگارندگان، ۱۳۹۷

با توجه به گستردگی و پیچیدگی مقوله جهانی‌شدن سعی شده است اثر دو عامل سابقه اجرای طرح و تعداد خانوار روستاها بر کیفیت بازخوردهای طرح و متعاقباً افزایش سطح جهانی‌شدن ویژگی‌های روستاها سنجیده شود. در این راستا برای بررسی آثار سابقه زمانی اجرای طرح، تعداد خانوارهای ساکن در هر یک از روستاها و آثار تعاملی این دو عامل به‌طور همزمان بر جهانی‌شدن ویژگی‌های روستاهای مطالعه‌شده، آزمون فاکتوریل دو عامله به کار رفته

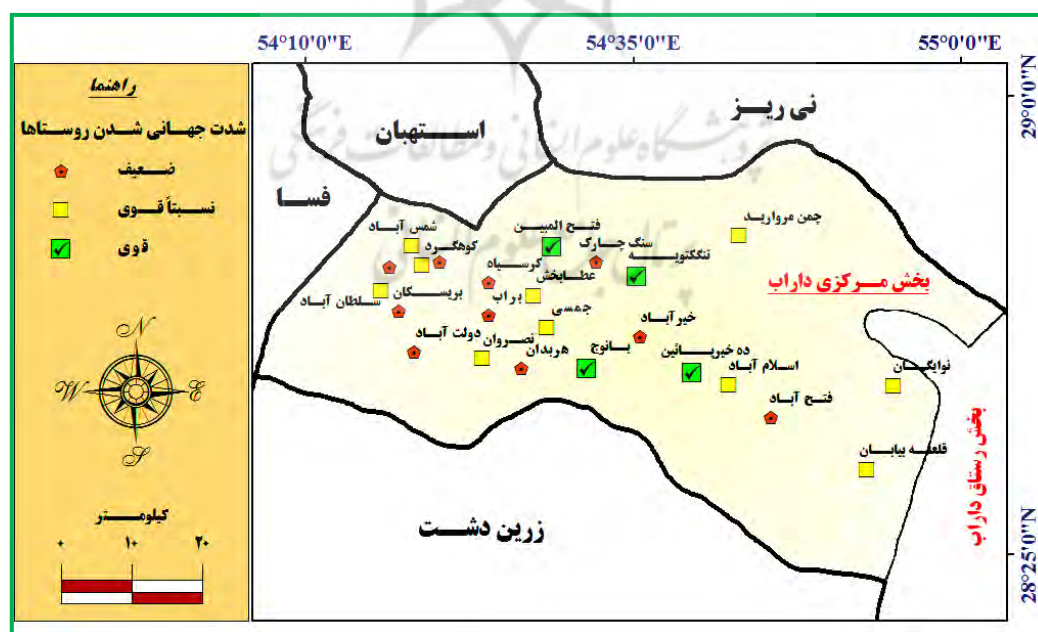
است. نتایج نشان می‌دهد سطح جهانی شدن در سوابق مختلف اجرایی و تعداد خانوارهای ساکن در هریک از روستاهای مطالعه شده تفاوت معناداری داشته است؛ همچنین نتایج برای اثر تعاملی یا متقابل بین سابقه اجرایی طرح و تعداد خانوارهای ساکن نیز بیان‌کننده معنادار بودن این اثر است؛ به بیان دیگر تعامل یا اثر متقابل بین مدت زمانی که از شروع طرح می‌گذرد و تعداد خانوارهای ساکن اثبات می‌شود (جدول ۸).

جدول- ۸: بررسی آثار جداگانه و تعاملی دو متغیر سابقه اجرایی طرح و تعداد خانوار ساکن در روستاها بر جهانی شدن ویژگی‌های آن

متغیر	تیپ سوم مجموع مربعات	میانگین مربعات	مقدار F	Sig.
مدل اصلاح شده	۰/۲۸۶	۰/۰۲۴	۵۰/۱۴۴	۰/۰۰۰
رهگیری	۹۲/۱۴۳	۹۲/۱۴۳	۱۹۳۸۸۳/۵۸۹	۰/۰۰۰
سابقه اجرای طرح	۰/۰۷۵	۰/۰۱۲	۲۶/۲۵۸	۰/۰۰۰
تعداد خانوار ساکن در روستا	۰/۱۷۶	۰/۰۴۴	۹۲/۴۳۰	۰/۰۰۰
سابقه اجرای طرح * تعداد خانوار	۰/۰۱۵	۰/۰۰۸	۱۵/۷۹۹	۰/۰۰۰

منبع: نگارندگان، ۱۳۹۷

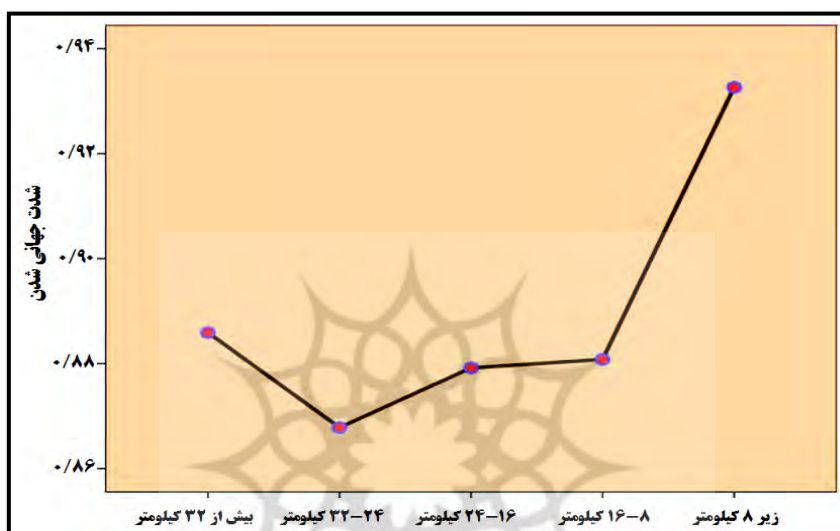
با توجه به نتایج حاصل از خروجی نهایی مدل Topsis، روستاهای نمونه براساس سطح کلی جهانی شدن ویژگی‌هایشان طبقه بندی شدند. بررسی چگونگی پراکنش روستاهای مدنظر برپایه معیارهای مدنظر بیان‌کننده آن است که عمدتاً روستاهای واقع در بخش مرکزی محدوده مطالعه با جمعیت زیاد و سابقه اجرای طولانی تر و در شعاع نزدیک تر به شهر داراب از شدت جهانی شدن بیشتری برخوردارند. در مقابل روستاهای کم جمعیتی که در بخش‌های پیرامونی محدوده مطالعه واقع‌اند، در سطح نسبتاً ضعیفی از جهانی شدن ویژگی‌هایشان هستند (شکل ۶).

شکل- ۶: پراکنش روستاهای مطالعه شده به تفکیک شدت جهانی شدن ویژگی‌های آنها

منبع: نگارندگان، ۱۳۹۷

برای مقایسه وضعیت جهانی شدن هر یک از روستاها بر پایه فواصل قرارگیری آنها تا شهر داراب با شعاع‌های ۸ کیلومتری، از آزمون آماری تحلیل واریانس یک طرفه^۱ استفاده شده است. در این راستا نتایج نشان داد با قبول خطای کمتر از یک‌صدم، بین وضعیت جهانی شدن روستاها در فواصل مختلف قرارگیری آنها تا شهر داراب تفاوت معناداری وجود دارد. نتایج دیگر این آزمون نشان داد روستاهای واقع در فاصله کمتر از ۸ کیلومتری تا شهر داراب، بیشترین و روستاهای واقع در فاصله ۲۴ تا ۳۲ کیلومتر، کمترین تأثیر را از جهانی شدن پذیرفته‌اند. روستاهایی که در فواصل بیش از ۳۲ کیلومتری قرار دارند، با وجود دریافت بخشی از خدمات خویش از شهر داراب به دلیل نزدیک شدن به سایر قطب‌های توسعه شهری، وضعیت جهانی شدن رو به پیشرفتی دارند (شکل ۷).

شکل ۷: تأثیر فاصله روستا تا شهر بر شدت جهانی شدن آنها

منبع: نگارندگان، ۱۳۹۷

نتیجه‌گیری

طرح‌های هادی با اقدامات و پروژه‌های عمرانی متعدد در سکونتگاه‌های روستایی، زمینه‌ساز فرصت‌هایی برای تقویت بنیه روستاها در جنبه‌های مختلف زندگی، تسریع فرایند گذار به سمت زندگی مدرن امروزی برای توسعه اجتماعات محلی و کم‌رنگی تمایزات هویتی بین نواحی شهری و روستایی است تا شرایط مناسب و فضای مطلوب‌تری را برای زندگی و زمینه تسهیل، هدایت و توسعه ابعاد مختلف زندگی را در روستاها فراهم آورد. در این راستا پژوهش حاضر که با هدف بررسی آثار اقدامات طرح‌های هادی بر جهانی شدن ویژگی‌های روستایی انجام شده است، اقدامی بدیع و جالب توجه به شمار می‌آید؛ زیرا تاکنون در هیچ‌یک از پژوهش‌های پیشین به نقش طرح هادی در جهانی شدن ویژگی‌های زندگی در روستاها توجه نشده است.

بررسی سطح فعلی متغیرهای مختلف معرف جهانی شدن روستاها در روستاهای مطالعه‌شده نشان‌دهنده تفاوت زیاد بین ابعاد مختلف جهانی شدن در سطح خطای یک درصد است. در این میان بالاترین سطح از مؤلفه‌های مرتبط

¹ One-way ANOVA

با جهانی شدن ویژگی‌های روستاها مربوط به شرایط زندگی در روستا و پایین‌ترین سطح نسبت به سایر بخش‌های مطالعه شده مربوط به نگرش روستاییان بوده است. از سوی دیگر بررسی چگونگی فراوانی روستاهای مطالعه شده به تفکیک سطح جهانی شدن ویژگی‌های روستاها نشان داد جهانی شدن در ۶۲/۵ درصد از آنها در سطح نسبتاً ضعیف، ۲۵ درصد از آنها متوسط و در ۱۲/۵ درصد از آنها نسبتاً قوی است. نتایج آزمون همبستگی پیرسون نیز نشان داد سطح اقدامات در تمام بخش‌های اجرایی طرح هادی رابطه مثبت و نسبتاً قوی با سطح جهانی شدن ویژگی‌های روستاها دارد و این امر در کنار نتایج حاصل از آزمون رگرسیون، بیان‌کننده تأثیر سطح اقدامات طرح‌های هادی بر میزان جهانی شدن روستاهای مطالعه شده است. براساس نتایج دیگر این پژوهش عموماً روستاهایی که جمعیت بیشتری یا سابقه طولانی تری در اجرای طرح هادی دارند (به دلیل آنکه بسیاری از آثار و نتایج حاصل از طرح در درازمدت بروز می‌کند)، جهانی شدن ویژگی‌هایشان در سطح بالاتری است.

با مرور مطالعات پیشین و مقایسه نتایج پژوهش حاضر با آنها مشخص می‌شود در گذشته پژوهشی درباره بررسی آثار طرح‌های هادی بر جهانی شدن ویژگی‌های روستاها انجام نشده است؛ با وجود این مقایسه نتایج پژوهش حاضر با مطالعات پیشین در بررسی آثار مختلف طرح‌های هادی در سطح روستاها یا پژوهش‌های مرتبط با جهانی شدن آنها (نजारزاده، ۱۳۹۱؛ سجاسی قیداری و همکاران، ۱۳۹۴؛ دهقانی، ۱۳۹۶؛ میلپورن و کیچن، ۲۰۱۴؛ لال، ۲۰۱۵ و ماشادو، ۲۰۱۷) مؤید آن است که بعضی از نتایج پژوهش حاضر همسو با نتایج پژوهش‌های گذشته در بررسی شاخص‌های مشابه است.

با توجه به نتایج پژوهش برای بهبود آثار طرح‌های هادی روستایی بر جهانی شدن روستاها توجه به پیشنهاد‌های زیر مؤثر خواهد بود:

- ۱- در چهارچوب رویکرد «جهانی فکرکردن و محلی عمل کردن»، به منظور سازگاری با روندهای جهانی یا جهانی کردن نمادهای محلی بایستی به دنبال بومی محوری و محلی سازی پروژه‌ها و اقدامات مختلف طرح‌های هادی در مناطق روستایی متناسب با شرایط و پتانسیل‌های هر مکان برای دستیابی به شرایط مطلوب زیستی و کاستن از پیامدهای نامطلوب آنها بود و در این راستا با توجه به آثار متنوع طرح‌های هادی بر ویژگی‌های جهانی شدن روستاها، توجه طراحان و مجریان به شدت و نوع بازخوردهای منبعث از طرح در فضاهای روستایی ضروری است.
- ۲- با توجه به اینکه نتایج پژوهش بیان‌کننده ضعف طرح‌های هادی در بخش‌های بهداشتی و ساماندهی کاربری اراضی و در نهایت کاهش آثار مثبت آنها بر جهانی شدن ویژگی‌های روستاهاست، تمرکز و توجه بیشتر مسئولان به این ابعاد در کنار آگاهی‌بخشی و جلب مشارکت و همفکری روستاییان برای حصول نتایج مطلوب‌تر مؤثر است.
- ۳- به منظور پاسخگویی به نیازهای زندگی نسل حاضر و انطباق بیشتر آن با شرایط زندگی نسل‌های آتی، توجه به کارآمدی هرچه بیشتر فضاهای در حال ساخت روستایی متناسب با فرایند روزافزون جهانی شدن الزامی خواهد بود.
- ۴- با توجه به نقش پررنگ فناوری‌های اطلاعات و ارتباطات (ICT) در محیط‌های روستایی بر جهانی شدن آنها، بایستی توسعه همه‌جانبه این فناوری‌ها با محوریت وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات و سایر ارگان‌های مربوط (همچون بخش آموزش و ترویج روستایی و بنیاد مسکن روستایی) در قالب طرح‌های هادی مدنظر قرار گیرد.

۵- برای جلوگیری از عقب ماندگی جوامع روستایی و کاهش شکاف بین توسعه شهری و روستایی، در کنار تهیه و تدوین اقداماتی متناسب با روند جهانی شدن، باید با آموزش، زمینه‌های آشنایی روستاییان با اقتضائات و نیازهای جهان جدید و آسیب‌ها و مزایای احتمالی آن به‌ویژه برای قشر نوجوان و جوان روستایی فراهم شود.

منابع

- ۱- ابراهیم‌آبادی، حسین، (۱۳۹۲)، **رویکردی میان‌رشته‌ای به سبک زندگی با نگاهی به جامعه ایران**، فصلنامه مطالعات میان‌رشته‌ای در علوم انسانی، دوره ۵، شماره ۴، تهران، ۵۴-۳۳.
- ۲- ازکیا، مصطفی، حسینی رودبارکی، سکینه، (۱۳۸۸)، **تغییرات نسلی سبک زندگی در جامعه روستایی**، فصلنامه علمی پژوهشی رفاه اجتماعی، دوره ۱۰، شماره ۳۷، دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی - مرکز تحقیقات مدیریت رفاه اجتماعی، تهران، ۲۶۴-۲۴۱.
- ۳- ازکیا، مصطفی، وثوقی، منصور و عبداللهی، عادل، (۱۳۹۲)، **جهان - محلی شدن و بازاندیشی در هویت زنان: مطالعه موردی هورامان تخت**، مجله توسعه محلی (روستایی - شهری)، دوره ۵، شماره ۲، دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه تهران، ۲۲-۱.
- ۴- افراخته، حسن، جلالیان، حمید، انوری، آرزو، منوچهری، ایوب، (۱۳۹۵)، **تحلیل نقش سرمایه اجتماعی در زیست‌پذیری روستاهای ادغام‌شده در شهر میاندوآب**، فصلنامه راهبردهای توسعه روستایی، جلد ۳، دوره ۳، شماره ۴، دانشگاه تربت حیدریه، تربت حیدریه، ۴۴۱-۴۱۵.
- ۵- باقری، حسین، صحرائی، فرامرز، ابن‌الرضا، سید مجید، (۱۳۹۵)، **شناسایی استراتژی‌های جهانی شدن اقتصاد در حوزه دیپلماسی شهری (مطالعه موردی: کلان شهر تهران)**، فصلنامه علمی پژوهشی اقتصاد و مدیریت شهری، دوره ۴، شماره ۴، پیاپی ۶۱، تهران، ۱۰۶-۸۷.
- ۶- باینگانی، بهمن، ایران‌دوست، فهیم، احمدی، سینا، (۱۳۹۲)، **سبک زندگی از منظر جامعه‌شناسی مقدمه‌ای بر شناخت و واکاوی مفهوم سبک زندگی**، مطالعات علوم اجتماعی، مهندسی فرهنگی، دوره ۸، شماره ۷۷، شورای عالی انقلاب فرهنگی، تهران، ۷۴-۵۶.
- ۷- برزو، غلامرضا، شاه‌حسینی، ایوب، عباسی‌زاده قنواتی، محمدصادق، ولی‌زاده، اقدس، باقرنسب، محمد، بهرامی، مجید، عبدالملکی، سارا، زرافشانی، کیومرث، (۱۳۸۹)، **ارزشیابی کیفی اجرای طرح هادی در روستای کرناچی شهرستان کرمانشاه**، کاربرد نظریه بنیانی، فصلنامه پژوهش‌های روستایی، دوره ۱، شماره ۳، دانشکده جغرافیا، دانشگاه تهران، ۱۷۲-۱۵۳.
- ۸- بزرگمهر، کیا، شریفی، سید محمد، (۱۳۹۴)، **بررسی تأثیر جهانی شدن شهرها بر کیفیت زندگی شهروندان (مورد پژوهش: شهرستان رامسر)**، دومین کنفرانس ملی معماری و منظر شهری پایدار.

- ۹- بنیاد مسکن انقلاب اسلامی، (۱۳۹۶)، وضعیت طرح های هادی روستایی در شهرستان داراب، روابط عمومی بنیاد مسکن، داراب.
- ۱۰- حسینی، ساره، اولادی، جعفر، امیرنژاد، حمید، (۱۳۹۴)، اولویت بندی معیارها و شاخص های اکولوژیکی، اقتصادی و اجتماعی پارک های ملی با استفاده از تکنیک های تصمیم گیری چندمعیاره **TOPSIS, SAW, Entropy**. نشریه پژوهش های علوم و فناوری چوب و جنگل، جلد ۲۲، دوره ۲۲، شماره ۴، دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی گرگان، گرگان، ۲۷-۱.
- ۱۱- حیدری، تقی، (۱۳۹۵)، تحلیل زیست پذیری بافت های فرسوده شهری (مطالعه موردی: بخش مرکزی شهر زنجان)، رساله دکتری، استاد راهنما: ساسان پور، فرزانه، دانشگاه خوارزمی، دانشکده علوم انسانی.
- ۱۲- دهشیری، محمدرضا، (۱۳۹۴)، جهانی شدن و توسعه پایدار، مجله مطالعات توسعه اجتماعی ایران، دوره ۷، شماره ۴، تهران، ۶۶-۴۵.
- ۱۳- دهقانی، امین، (۱۳۹۶)، تحلیل پیامدهای جهانی شدن بر ابعاد زندگی جوامع عشایری اسکان یافته (نمونه موردی: کانون های اسکان عشایری استان فارس)، فصلنامه برنامه ریزی منطقه ای، دوره ۷، شماره پیاپی ۲۷، مرودشت، ۴۶-۳۵.
- ۱۴- ذکایی، محمدسعید، (۱۳۸۶)، فرهنگ مطالعات جوانان، نشر آگه، چاپ ۱۴، تهران، ۱۸۴.
- ۱۵- رابرتسون، رونالد، (۱۳۸۵)، جهانی شدن: تئوری های اجتماعی و فرهنگ جهانی، ترجمه کمال پولادی، نشر ثالث، چاپ ۳، تهران، ۲۰۴.
- ۱۶- رفیعی، محمدتقی، دباغی، مجید، (۱۳۹۵)، رویکردهای گوناگون نسبت به جهانی شدن حقوق زنان، فصلنامه خانواده پژوهی، دوره ۱۲، شماره ۴۸، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ۶۴۷-۶۱۳.
- ۱۷- ساسان پور، فرزانه، تولایی، سیمین، جعفری اسدآبادی، حمزه، (۱۳۹۳)، قابلیت زیست پذیری شهرها در راستای توسعه پایدار شهری (مورد مطالعه: کلان شهر تهران)، جغرافیا، دوره ۱۲، شماره ۴۲، انجمن جغرافیای ایران، تهران، ۱۵۷-۱۲۹.
- ۱۸- سجاسی قیداری، حمدالله، صادق لو، طاهره، شهدادی، علی، (۱۳۹۴)، آثار جهانی شدن بر تغییرات سبک زندگی در نواحی روستایی، فصلنامه مطالعات میان رشته ای در علوم انسانی، دوره ۷، شماره ۴، تهران، ۱۸۸ ° ۱۵۳.
- ۱۹- شبکه بهداشت و درمان شهرستان داراب، (۱۳۹۵)، گزارش وضعیت جمعیت روستاهای شهرستان داراب.

- ۲۰- شکور، علی، شمس‌الدینی، علی، (۱۳۹۳)، *سنجش تحقق‌پذیری ابعاد اجتماعی - اقتصادی اجرای طرح هادی در سکونتگاه‌های روستایی (موردشناسی: روستای کناره - شهرستان مرودشت)*، جغرافیا و آمایش شهری - منطقه‌ای، دوره ۴، شماره ۱۳، زاهدان، ۳۹-۵۲.
- ۲۱- شمعی، علی، احمدپور، احمد، (۱۳۹۰)، *بهسازی و نوسازی شهری*، انتشارات دانشگاه تهران، چاپ ۴، تهران، ۴۱۴.
- ۲۲- شمس‌الدینی، علی، شکور، علی، (۱۳۹۴)، *ارزشیابی آثار کالبدی - فضایی اجرای طرح هادی در روستای فتح‌آباد - شهرستان مرودشت*، مسکن و محیط روستا، دوره ۳۴، شماره ۱۵۲، تهران، ۱۱۴-۱۰۱.
- ۲۳- شهبازی، اسماعیل، (۱۳۸۹)، *درآمدی بر آسیب‌شناسی توسعه روستایی*، دانشگاه شهید بهشتی، چاپ ۱، تهران، ۳۹۹.
- ۲۴- عنابستانی، علی‌اکبر، اکبری، محمدحسن، (۱۳۹۱)، *ارزیابی طرح‌های هادی و نقش آن در توسعه کالبدی روستا از دیدگاه روستاییان (مطالعه موردی: شهرستان جهرم)*، فصلنامه پژوهش‌های جغرافیای انسانی، دوره ۴۴، شماره ۸۲، تهران، مؤسسه جغرافیا، دانشگاه تهران، ۹۳-۱۱۰.
- ۲۵- عنابستانی، علی‌اکبر، حاجی‌پور، یزدان، (۱۳۹۲)، *آثار اجتماعی و اقتصادی اجرای طرح‌های هادی در سکونتگاه‌های روستایی (مطالعه موردی: روستاهای شهرستان دنا)*، فصلنامه برنامه‌ریزی منطقه‌ای، دوره ۳، شماره ۹، مؤسسه جغرافیا، دانشگاه تهران، ۲۶-۱۳.
- ۲۶- عنابستانی، علی‌اکبر، (۱۳۸۸)، *ارزیابی آثار کالبدی طرح‌های هادی روستایی (مطالعه موردی: روستاهای غرب خراسان رضوی)*، مجموعه مقالات اولین کنفرانس ملی مسکن و توسعه کالبدی روستا، زاهدان، ۸ و ۹ مهرماه، ۶-۱.
- ۲۷- غفاری، غلامرضا، میرزایی، حسین، کریمی، علیرضا، (۱۳۹۰)، *بررسی رابطه بین صنعت و کیفیت زندگی (مقایسه موردی: مناطق روستایی شهرستان قروه)*، توسعه محلی (روستایی - شهری)، دوره ۳، شماره ۱، دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه تهران، تهران، ۲۴-۱.
- ۲۸- فرمانداری شهرستان داراب، (۱۳۹۶)، *گزارش وضعیت جغرافیای طبیعی و انسانی شهرستان داراب*.
- ۲۹- کردی، مراد، (۱۳۸۹)، *جهانی‌شدن و نقش آن در گسترش منابع انسانی*، پژوهشنامه فرهنگی و اجتماعی، مرکز تحقیقات استراتژیک مجمع تشخیص مصلحت نظام، دوره ۶، شماره ۶۸، تهران، ۸۶-۶۷.
- ۳۰- گیدنز، آنتونی، (۱۳۸۸)، *چشم اندازه‌های جهانی*، ترجمه محمدرضا جلایی‌پور، نشر طرح نو، چاپ ۳، تهران، ۱۶۴.

- ۳۱- گیدنز، آنتونی، بردسال، کارن، (۱۳۹۶)، جامعه‌شناسی: با تجدیدنظر کامل و روزآمدشده، ترجمه حسن چاوشیان، نشر نی، چاپ ۱۱، تهران، ۱۰۷۴.
- ۳۲- مطیعی لنگرودی، سید حسن، یاری، ارسطو، (۱۳۸۹)، حفاظت محیط زیست و برنامه‌ریزی توسعه فیزیکی روستا با تأکید بر ارزیابی طرح‌های هادی روستایی، مجله جغرافیا و برنامه‌ریزی محیطی، دوره ۲۱، شماره پیاپی ۳۹، شماره ۳، تبریز، ۶۰-۴۵.
- ۳۳- محمدنژاد، علی، خدادادی، پروین، (۱۳۹۰)، چالش‌های مدیریت نواحی روستایی ایران در عصر جهانی‌شدن با تأکید بر حکمروایی روستایی، مجموعه‌مقالات اولین همایش جغرافیا و برنامه‌ریزی توسعه روستایی، مشهد.
- ۳۴- نجارزاده، محمد، (۱۳۹۱)، بررسی تفاوت‌های سبک زندگی گروه‌های شهری و روستایی در ارتباط با جهانی‌شدن فرهنگی (مطالعه موردی: اصفهان و روستاهای آن)، فصلنامه جامعه‌شناسی کاربردی، دوره ۲۳، شماره ۴، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ۱۶۴-۱۴۳.
- ۳۵- نجارزاده، محمد، (۱۳۹۱)، تطبیق نظریات جهانی‌شدن فرهنگ در روستاها براساس شاخص‌های سبک زندگی (مطالعه موردی: دهستان برآن جنوبی شهرستان اصفهان)، مجله پژوهش‌های روستایی، دوره ۳، شماره ۴، دانشکده جغرافیا، دانشگاه تهران، تهران، ۱۸۲-۱۵۵.
- ۳۶- واترز، ماکلوم، (۱۳۷۹)، جهانی‌شدن، ترجمه اسماعیل مردانی گیوی و سیاوش مریدی، سازمان مدیریت صنعتی، تهران، چاپ اول، تهران، ۲۷۰.
- ۳۷- وثوقی، منصور، ایمانی، علی، کاظمی، علی، (۱۳۸۸)، جهانی‌شدن و تحولات ساختاری در جامعه روستایی، مجله جامعه‌شناسی معاصر، دوره ۲، شماره ۱، دانشگاه بوعلی سینا، همدان، ۳۴-۵.
- ۳۸- وزارت کشور، (۱۳۹۷)، نقشه تقسیمات سیاسی استان فارس، دفتر تقسیمات کشوری وزارت کشور.
- ۳۹- وودز، مایکل، (۱۳۹۰)، جغرافیای روستایی؛ فرایندها، واکنش‌ها و تجربه‌های بازساخت روستایی، مترجم: محمدرضا رضوانی و صامت فرهادی، انتشارات دانشگاه تهران، چاپ اول، تهران.
- ۴۰- ویسی، هادی، (۱۳۹۶)، درآمدی بر دولت محلی، انتشارات سمت، چاپ دوم، تهران، ۲۶۰.
- ۴۱- هابرماس، یورگن، (۱۳۹۲)، جهانی‌شدن و آینده دموکراسی: منظومه پساملی، مترجم: کمال پولادی، نشر مرکز، چاپ ۶، تهران، ۲۶۴.
- ۴۲- یعقوبی فرانی، احمد، معتمد، مهسا، (۱۳۹۵)، موانع مشارکت روستاییان در طرح‌های هادی روستایی شهرستان همدان، فصلنامه مسکن و محیط روستا، دوره ۳۵، شماره ۱۵۳، تهران، ۱۲۶-۱۱۳.

- 43- Gibson, K., Cahill, A., & McKay, D., (2010), **Rethinking the dynamics of rural transformation: performing different development pathways in a Philippine municipality.** Transactions of the Institute of British Geographers, 35 (2), United Kingdom, Pp 237-255.
- 44- Lal, B.S., (2015), **Socio-Economic and Health Issues of Banjaras in the Era of Globalization: A Study in Telangana Tribal Villages.** International Journal of Physical and Social Sciences, 5 (6), India, Pp 195-211.
- 45- Lampi B., Mrak, I., & Slavi J., (2012), **The impacts of globalization in rural areas of Slovenia: examples from the Pomurje and Goriska regions,** Geografski vestnik, 84 (1), Slovenia, Pp 151° 162.
- 46- Lee, Y.J., (2008), **Subjective quality of life measurement in Taipei.** Building and Environment, 43 (7), United Kingdom, Pp 1205-1215.
- 47- Machado, F.D.S., (2017), **Rural change in the context of globalization: examining theoretical issues.** Hungarian Geographical Bulletin, 66 (1), Hungary, Pp 43-53.
- 48- Manjunatha, K., (2014), **Impact of Globalization on Indian rural and urban life.** International Journal of Engineering & Management Sciences, 5 (4), Netherlands, Pp 274-76.
- 49- Milbourne, P., & Kitchen, L., (2014), **Rural mobilities: Connecting movement and fixity in rural places.** Journal of Rural Studies, Vol 34, United Kingdom, Pp 326-336.
- 50- Olatokun, W.M., (2008), **Gender and national ICT policy in Africa: issues, strategies, and policy options.** Information Development, 24 (1), United States, Pp 53-65.
- 51- Roberts, Q., (2008), **Learning From the Media: Perceptions of “America” From Chinese Students and Scholars,** Doctoral dissertation, University of Maryland, College Park, Washington, 263 p.
- 52- Steele, L.G., & Lynch, S.M., (2013), **The pursuit of happiness in China: Individualism, collectivism, and subjective well-being during China’s economic and social transformation.** Social indicators research, 114 (2), Netherlands, Pp 441-451.
- 53- Visser, O., Mamonova, N., & Spoor, M., (2012), **Oligarchs, megafarms and land reserves: understanding land grabbing in Russia.** The Journal of Peasant Studies, 39 (3-4), United Kingdom, Pp 899-931.
- 54- Winograd, M., & Farrow, A., (2009), **Sustainable development indicators for decision making: concepts, methods, definition and use.** Dimensions of Sustainable Development, 1 (1), United Kingdom, Pp 104-121.